

THE RIGHT TO IDENTITY OF THE PERSONS BELONGING TONATIONAL MINORITIES

Irina-Nicoleta Ghigiu, PhD Student, University of Craiova

Abstract: The right to an identity is an inherent right that belongs to the national minorities, having as correlative obligation the compulsion of the states to protect these rights. The state recognizes and guarantees, for the people who belong to the national minorities' category, the right to preserve, develop and express their identity.

The people who enjoy the right to an identity are both natural persons who are part of the national minorities, and the legal persons, who are constituted with the purpose to exercise, collectively, these individual rights.

The object of the right to an identity of the people belonging to the national minorities, encompasses the ethnic, cultural, linguistic and religious identity.

Key words: *national minorities, the right to identity, ethnic identity, religious identity, cultural identity, linguistic identity*

1. Dreptul la identitate

Dreptul la identitate este un drept inerent aparținând minorităților naționale care are ca obligație corelativă obligația statelor de a proteja acest drept.¹

Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților dreptul la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase (art.6 alin.1 din Constituția României). Aceste prevederi constituie dreptul comun în materia protecției persoanelor care aparțin minorităților naționale, deoarece acestea sunt integrate în titlul privind principiile generale ale sistemului constituțional. Aceste dispoziții de principiu guvernează celelalte dispoziții constituționale ori din legile speciale referitoare la persoanele aparținând minorităților naționale. De remarcat că o asemenea protecție este acordată persoanelor aparținând minorităților naționale și nu minorității ca grup.²

2. Titularii dreptului la identitate

În privința titularilor cărora li se recunoaște și garantează dreptul la identitate, în articolul 6 din Constituția României întâlnim o exprimare generică în sensul că recunoașterea și garantarea este în beneficiul persoanelor aparținând minorităților naționale. În absența unei distincții privind persoana fizică sau juridică înseamnă că în înțelesul articolului menționat sunt avute în vedere atât persoanele fizice cât și persoanele juridice.

O asemenea concepție se fundamentează pe ideea că drepturile individuale pot fi exercitate și în mod colectiv, cu atât mai mult cu cât unele dintre drepturile rezultate din

¹ I.Diaconu, Minoritățile. Identitate. Egalitate. IRDO, București 1998 citat de C. Jura, Dreptul omului. Dreptul minorităților naționale, Ed. C. H. Beck, București, 2006, p.18

² D.C. Dănișor, Constituția României comentată. Titlul I. Principii generale. Ed. Universul Juridic, București, 2009, p.216

articolul 6 din Constituție nu ar putea fi exercitate de către persoanele aparținând minorităților naționale decât împreună, adică într-un cadru colectiv de exercițiu al drepturilor individuale.

Prin protecția juridică a persoanelor juridice constituite de către persoanele fizice aparținând minorităților naționale în scopul exercitării împreună a unor drepturi individuale, implicit sunt protejate drepturile persoanelor fizice respective.³

În paractica CEDO în cauza Biserica Metropolitană a Basarabiei contra Moldova⁴ s-a afirmat că libertatea religiei nu poate fi efectivă decât dacă „dreptul credincioșilor la libertatea religiei, care cuprinde dreptul de a-și manifesta religia în mod colectiv, presupune ca ei să se poată asocia liber fără ingerința arbitrară din partea statului.” Inexistența ingerinței constă în neconstrângerea persoanelor respective de a se plasa într-o persoană juridică unică reprezentând o credință religioasă, deoarece în caz contrar, statul ar încălca prevederile articolului 9 al Convenției Europene a Drepturilor Omului prin faptul că ar priva de personalitatea morală Biserica Metropolitană a Basarabiei.

Este adevărat că prin articolul 6 din Constituția României privind dreptul la identitate sunt instituite doar drepturi individuale, dar unele dintre acestea nu pot fi exercitate de către persoanele fizice decât în cadrul unor structuri organizate în forma unor persoane juridice constituite în acest scop. Prin protejarea persoanelor juridice constituite pentru exercitarea unor drepturi individuale în mod colectiv se asigură de fapt exercitarea efectivă a drepturilor menționate. Dreptul la păstrarea identității religioase nu ar fi efectiv dacă statul nu ar recunoaște ca persoană juridică biserica organizatoare a exercițiului cultului religios al persoanelor aparținând unei minorități.

3. Obiectul dreptului la identitate.

3.1 Cuprinsului obiectului dreptului la identitate. Obiectul dreptului la identitate al persoanelor aparținând minorităților naționale cuprinde identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă. Elementele obiectului dreptului la identitate sunt precizate strict în Constituție și nu se poate extinde sfera conținutului acestui drept prin introducerea prin lege a altor aspecte ale identității⁵.

Conținutul concret al noțiunii de identitate etnică, lingvistică, culturală sau religioasă nu este precizat în Constituție. Elementele care alcătuiesc arhitectura conținutului normativ al identității sunt grefate pe noțiunea de drept la identitate. Structura identității cuprinde drepturile persoanelor aparținând minorităților de se bucura de propria lor cultură, dreptul acestora de a profesa și practica propria religie, dreptul de a folosi propria limbă în spațiul public și în cel privat, precum și dreptul la nume în limba maternă sau drepturile legate de educație în limba maternă.

³D.C.Dănișor, Constituția României comentată. Titlul I.Principii generale. Ed. Universul Juridic,București,2009,p. 221

⁴Aff. Eglise Metropolitaine de Basarabie c. Moldova, 13 decembrie 2001, Recueil 2001-XII

⁵D.C.Dănișor, Constituția României comentată. Titlul I.Principii generale. Ed. Universul Juridic,București,2009,p.224

3.2 Identitatea etnică. Concepția de etnie poate avea o accepțiune obiectivă sau o accepțiune subiectivă. În accepțiunea obiectivă, grupul etnic vizat este identificat prin trăsăturile obiective ale acesteia cum sunt: limba, organizarea politică, independența economică, posesia unui teritoriu. O asemenea abordare obiectivă comportă anumite dificultăți, deoarece fie că unele dintre aceste trăsături sunt prevăzute în forma unor criterii de nediscriminare, fie că este aproape imposibil de determinat un criteriu universal care să fie aplicabil pentru toate grupurile în toate situațiile.

Pe fondul unor asemenea dificultăți, au fost avansate diferite idei asupra conceptului de grup etnic în care acestea au fost considerate fie comunități care în interiorul unei arii geografice particulare vorbesc limbile mutual comprehensibile și au forme de adaptare economică esențial similare⁶, fie grupuri care posedă un teritoriu comun și utilizează coordonat forța contra altora⁷.

Ideile respective au fost criticate în sensul că au anumite limite deoarece etnia este confundată cu minoritatea și națiunea cu majoritatea, ceea ce a făcut ca acest tip de viziune obiectivistă asupra etniei să piardă teren în fața criteriilor subiective de determinare a conceptului de etnie.

În concepție subiectivă, apartenența la grupul etnic este, ca și apartenența la națiune, de natură subiectivă. În această concepție prevalează poziția subiecților față de unele trăsături existente și nu trăsăturile obiective. Determinarea identității etnice comportă o serie de dificultăți. În primul rând etnicitatea are un caracter relațional și nu unul esențial deoarece în articolul 6 din Constituție trăsăturile etnice sunt puse în evidență mai mult în context decât prin identificarea unor caracteristici esențiale comune în interiorul unui grup.

În al doilea rând identitatea etnică a unei minorități este folosită pentru identificarea politică a membrilor grupului. Prin protecția identității etnice, este garantată protecția identității politice a cetățenilor minoritari. Prin recunoașterea etniilor minoritare ca forțe politice, se asigură egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, iar potențialele conflicte inter-etnice sunt integrate într-o societate mai largă.

Garantarea dreptului la identitate etnică poziționează etniile pe același nivel prin construcția de relații orizontale între ele în cadrul cărora indivizii își pot alege atât bazele identității lor cât și bazele contactelor lor personale. Prin garantarea identității etnice se asigură accesul la resursele economice necesare membrilor grupului în păstrarea identității.

Dreptul la identitate etnică presupune atât dreptul membrilor grupului etnic de a fi identificați de ceilalți membri ai societății prin trăsăturile pe care ei le consideră esențiale pentru identitatea lor dar și dreptul acestora de a refuza să fie identificați prin unele trăsături pe care nu le consideră esențiale pentru identitatea lor.

3.3 Identitatea culturală. Dreptul la identitate culturală este garantat de articolul 6 din Constituția României. Noțiunea de cultură are un caracter complex, iar unele dintre elementele identității culturale sunt stabilite distinct de Constituție. Existența unor asemenea determinări crează anumite dificultăți în conturarea conceptului de identitate culturală.

⁶G.P. Murdock, the Processing of antropological Materials în A.L. Kroeber(ed.), Antropology Today: An Enciclopedic inventory, Chicago, University of Cigago Press, 1953, p.476-487, citat de D.C.Dănișor, Constituția României comentată. Titlul I.Principii generale. Ed. Universul Juridic, București, 2009, p.177

⁷S.F., Byzance noir, Paris, Maspero, 1971, apud Ph. Poutignat, 1995, p.63 citat de D.C.Dănișor, op.cit, p.177

Conținutul identității culturale nu este identificat strict, ceea ce face ca acesta să fie definit conjunctural în raport de acțiunile sau inacțiunile care o pun în pericol.

Drepturile culturale nu sunt definite printr-un conținut pozitiv privind posibilitățile acordate titularilor ei prin interdicții stabilite celorlalți subiecți, care constau în interdicția celorlalți subiecți să se substituie în definirea acestei identități în locul persoanei a cărei identitate culturală este garantată, precum și prin interdicția celorlalți subiecți de a împiedica accesul celorlalte persoane a căror identitate culturală este garantată la mijloacele pentru construirea propriei identități culturale.

Dreptul la identitate culturală este individual și aparține persoanei nu grupului, iar prin garantarea identității culturale persoanelor aparținând minorităților naționale acest drept este garantat și contra grupului minoritar însuși. Persoana are posibilitatea de a-și construi identitatea culturală prin refuzul de a fi încadrată într-un mod obiectiv într-un grup cultural de apartenență⁸.

Dreptul la identitate culturală implică dreptul de a păstra tradițiile specifice, obiceiurile, credințele, creațiile literare și artistice ce fac parte din patrimoniul spiritual al grupului minoritar. Membrii grupului au dreptul de a crea instituții sau asociații culturale proprii, de a păstra și cultiva tradițiile culturale, de a studia și a se educa în limba maternă⁹. În condițiile în care dreptul la identitate culturală este garantat constituțional adică supralegislativ, prin lege nu ar putea fi afectate obiceiurile juridice ale minorităților. Dacă prin legea națională s-ar crea o contradicție cu obiceiurile juridice ale minoritarilor, în principiu ar trebui să se aplice cutumele. Cu toate acestea, dreptul la identitate culturală poate fi restrâns și în consecință legea națională devine aplicabilă cu prioritate față de obiceiurile juridice ale persoanelor aparținând minorităților naționale. Restrângerea dreptului la identitate culturală prin lege, poate fi făcută doar în următoarele condiții: restrângerea să fie făcută prin lege; restrângerea să fie făcută pentru una din cauzele stabilite de articolul 53 din Constituție (apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății, a moralei publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor, desființarea instrucției penale, prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.)

3.4 Identitatea religioasă. Garantarea dreptului la identitate religioasă este asigurată tuturor persoanelor, prin articolul 29 din Constituția României în care se reglementează libertatea conștiinței. Dispozițiile articolului 6 din Constituție cuprinde prevederi specifice privind garantarea identității religioase a persoanelor aparținând minorităților naționale.

Atitudinile statelor față de religie sunt diferite de la separarea între stat și religie până la subordonarea politicilor statelor unor principii religioase.

Pentru garantarea dreptului la identitatea religioasă a persoanelor aparținând minorităților naționale statul trebuie să fie laic. Laicitatea statului presupune secularizarea

⁸D.C.Dănișor, Constituția României comentată. Titlul I.Principii generale. Ed. Universul Juridic,București,2009,p.229

⁹I. Murar, E.S.Tănăsescu, Constituția României-comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2008,p.71

puterii politice,neutralitatea statului în raport cu biserica si respectul libertății conștiinței și cultelor.¹⁰

Caracterul laic al statului presupune eliberarea statului și a serviciilor publice de influența ori stăpânirea bisericilor. Bisericile nu se amestecă în viața publică a statului și nu au vreun rol politic. În fapt, pe fondul sensibilității clasei politice la influența bisericii, clerul ortodox este întâlnit la activități laice,iar reprezentanții clasei politice sunt prezenți la festivitățile religioase. Biserica Ortodoxă Română are tendința de a se identifica cu o biserică națională și de a considera religia ortodoxă ca religie de stat, probabil și pe fondul slăbiciunilor clasei politice.

Neutralitatea statului ca o componentă a laicității constă în abținerea statului de a recunoaște vreun cult, în sensul de a exista o egalitate între cultele religioase. În sistemul nostru, existența principiului neutralității este discutabilă deoarece biserica este un serviciu public, care este subvenționat în parte de către stat. Cultele religioase sunt recunoscute în sistemul nostru constituțional, ceea ce înseamnă că există riscul ca anumite culte să nu poată fi recunoscute și în consecință să fie făcută o discriminare pe criterii de religie.

Cu toate acestea, prin dispozițiile cuprinse în art. 29 din Constituție se dispune că în relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjpire religioase iar libertatea religiei trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc. Atunci când unele culte, secte încalcă ordinea publică, siguranța națională,sănătatea, morala,statul poate interveni și restrânge în mod justificat libertatea conștiinței.

3.5 Identitatea lingvistică

a. Limba- trăsătură fundamentală a identității. Limba a constituit dintotdeauna un factor de coeziune a comunităților care o foloseau, indiferent de structura teritorială sau politică a acestora. Ea este considerată o trăsătură fundamentală a identității și o structură de bază a dezvoltării și promovării identității culturale a persoanelor aparținând unei minorități.

Dreptul popoarelor la autodeterminare a fost strâns legat de identitatea lingvistică raportată la problema națională. Prin limbă oamenii se deosebesc și se apropie ca o resursă de regăsire a dialogului.

Limbile materne continuă să aibă o veritabilă funcție socială. Prin limbile materne persoanele și grupurile regăsesc mijloacele de creație și de exprimare și se recunosc în ele. Expansiunea, evoluția și destinul limbilor nu sunt dependente de interese economice, științifice sau politice. O limbă trăiește sau renaște dacă o anumită comunitate umană o înrădăcinează în modul ei de viață și îi acordă o valoare simbolică majoră.¹¹ Încercările de a se stabili o limbă universală s-au dovedit a fi utopice, iar încercările de forță ale imperiilor ori ale națiunilor dominante de a suprima anumite limbi în statele multinaționale au fost sortite eșecului.

¹⁰D.C.Dănișor, Constituția României comentată. Titlul I.Principii generale. Ed. Universul Juridic,București,2009,p.236

¹¹V. H.Giordan, Les minorites en Europe. Droits linguistiques et droits de l'homme, 1992, p.94

Drepturile omului sunt în strânsă conexiune cu problemele lingvistice deoarece nu se poate vorbi de exercitarea unor drepturi privind libertatea de expresie, accesul la cultură, accesul la educație, fără folosirea limbii materne individual sau cu alți membrii ai grupului pentru persoanele care fac parte din minorități. Marele câștig al exercitării unor asemenea drepturi poate fi soluția unei oferte alternative în raport de practicile opresive ori antagoniste care pot conduce la conflicte.¹²

Problematica identității lingvistice a persoanelor care aparțin minorităților a constituit obiectul și preocupările comunității internaționale care, pe calea unor convenții¹³ a încercat să contureze conceptul de identitate lingvistică. O asemenea preocupare este întâlnită și la un nivel mai restrâns, în cadrul unor tratate bilaterale.¹⁴

b. Ce este identitatea lingvistică? Constituția României în articolul 6 garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la identitate lingvistică, iar prin aceasta sunt protejate persoanele și nu limba maternă.¹⁵

Dreptul la identitate lingvistică are ca scop construcția liberă a identității persoanei prin intermediul limbii ca mijloc de transmitere a culturii.¹⁶

O analiză a dreptului la identitate comportă anumite probleme atunci când sistemul constituțional este polarizat între monolingvismul oficial și recunoașterea dreptului la identitate lingvistică. În cadrul societății plurilingvistice, limbile capătă o conotație specială în relațiile oficiale din interiorul statului.

Stabilirea unei limbi oficiale într-un stat poate avea însemnătatea unui instrument pentru păstrarea unității și integrității naționale, dar poate fi și o sursă de controverse între diferitele grupuri ale populației. În sistemul constituțional românesc coexistă monolingvismul oficial cu recunoașterea dreptului la identitate lingvistică. S-ar părea că statul ar trebui să se abțină în implicarea privind utilizarea liberă a limbilor minoritare în spațiul privat, dar în virtutea consacrării dreptului la identitate, statul ar trebui să aibă o intervenție activă în promovarea identității lingvistice.

Acțiunile pozitive ale statului în privința folosirii limbii minorităților în spațiul public ar viza activitatea judiciară, administrativă, de educație ori mass-media. De altfel, nu există o interpretare unitară a statelor în privința folosirii limbii minorităților. Există state ale căror tendințe sunt de a declara ca naționale sau oficiale toate limbile vorbite de marile grupuri lingvistice de pe teritoriul lor (exemplu: Elveția). Alte state au tendința de a declara anumite limbi ale minorităților ca oficiale, dar nu pe ale tuturor minorităților (exemplu: Finlanda, Canada). O altă tendință a statului este aceea de a declara limbile minorităților ca oficiale doar la nivelul regional (exemplu: Austria).

¹²V. Fernand de Varennes, *Language, Minorities and Human Rights*, 1996, p.2

¹³Declarația ONU din 1992, Documentul C.S.C.E de la Copenhaga din 1990, Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale din 1994, etc

¹⁴Exemplu: Tratatul de înțelegere, cooperare și bună vecinătate între România și Republica Ungară, semnat la 16 septembrie 1996 la Timișoara

¹⁵G. Gîrleşteanu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p.113

¹⁶D.C. Dănișor, *Constituția României comentată. Titlul I. Principii generale*. Ed. Universul Juridic, București, 2009, p.234

În România este recunoscut dreptul de a fi folosite limbile minoritare în relația cu justiția, administrația, în sistemul educațional, dar fără ca acestea să fie transformate în limbi oficiale și fără ca ele să afecteze caracterul oficial al limbii române.

Curtea Constituțională a reținut¹⁷ că dreptul cetățenilor aparținând minorităților naționale de a utiliza limba maternă în învățământ, administrație și justiție nu afectează caracterul oficial al limbii române prevăzut de art.13 din Constituție, caracter garantat indirect și prin art 152,alin.1 din Constituție.

Ceea ce trebuie remarcat în privința dreptului la identitate lingvistică este că acesta este un drept individual care are ca titular persoanele care aparțin minorităților naționale și care îl exercită în comun, fără ca prin acest exercițiu dreptul la identitate lingvistică să se transforme într-un drept colectiv. Dreptul la identitate lingvistică al persoanelor aparținând minorităților naționale este cantonat în spațiul privat.¹⁸

4. Raporturi juridice specifice dreptului la identitate

4.1 Subiecții obligației corelative dreptului la identitate

Statul este nominalizat prin articolul 6 din Constituția României ca subiect al obligației corelative dreptului la identitate. Este adevărat că prin articolul 6 din Constituție se dispune că statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la identitate, iar statului îi incumbă obligația de a lua măsuri de protecție a dreptului la identitate al persoanelor aparținând minorităților naționale, dar prin această precizare expresă nu sunt excluși de la această obligație ceilalți subiecți de drept.

Statul are atât o obligație negativă de a se abține în a restricționa dreptul la identitate al persoanelor aparținând minorităților naționale dar și o obligație pozitivă de promovare și garantare a acestui drept.¹⁹

În timp ce obligația negativă, adică de abținere de a încălca dreptul la identitate al persoanelor aparținând minorităților naționale are o sferă foarte largă de debitori care cuprinde toți subiecții de drept, obligația pozitivă de promovare și garantare a dreptului la identitate este impusă de constituție exclusiv statului.

4.2 Sfera acțiunilor ori inacțiunilor la care este îndrituit titularul dreptului și obligat debitorul.

Dreptul la identitate al persoanelor aparținând minorităților naționale este recunoscut și garantat de stat. El nu poate fi restricționat prin niciun fel de dispoziție legală. Statul trebuie să ia măsuri privind păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, lingvistice și religioase a persoanelor aparținând minorităților naționale.

Protecția identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie realizată prin măsuri care să permită identitatea dar și prin măsuri de natură să o dezvolte. În sfera măsurilor de protecție există atât obligația de abținere în a restricționa dreptul la identitate și care ar

¹⁷ Decizia Curții Constituționale nr.2 din 04.01.2011 publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr.136 din 23.02.2011

¹⁸D. C.Dănișor, op.cit. p.236

¹⁹D. C.Dănișor, op.cit. p.239

însemna în concret păstrarea acesteia, dar și măsuri de natură pozitivă care să permită dezvoltarea identității.

Exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale ca element al punerii în valoare al dreptului la identitate cuprinde libertatea de exprimare a gândurilor, opiniilor, credințelor dar și libertatea creațiilor de orice tip prin diferite mijloace de comunicare în spațiul public.

5. Protecția juridică a dreptului la identitate

5.1. Măsurile de protecție acordate de stat

Persoanele aparținând minorităților naționale ca titulare ale dreptului la identitate pot să solicite statului, ca debitor al obligației corelative să-și îndeplinească obligația de protecție a dreptului menționat.

Măsurile de protecție pe care trebuie să le ia statul sunt de natură legislativă.

5.2. Neîndeplinirea măsurilor de protecție de către stat

Ce se întâmplă totuși dacă statul nu îndeplinește obligația de protecție a dreptului la identitate, în condițiile în care nu este reglementată în sistemul nostru constituțional o procedură de sesizare a Curții Constituționale prin care să fie sancționat legislativul? Are titularul dreptului la identitate vreun mijloc juridic prin care să ceară protejarea dreptului său în condițiile unei asemenea omisiuni?

Singura posibilitate pe care o poate avea titularul dreptului la identitate în condițiile contenciosului constituțional este excepția de neconstituționalitate care nu poate fi ridicată pentru omisiuni ci doar pentru încălcări prin acțiuni ale statului a dreptului la identitate. Suntem în prezența unei protecții lacunare, incomplete în ceea ce privește statul ca debitor al obligației respectării dreptului la identitate.

5.3. Situația încălcării dreptului la identitate de către alți subiecți de drept decât statul

Dreptul la identitate al persoanelor aparținând minorităților naționale poate fi încălcat și de alți subiecți de drept decât statul. O asemenea situație conferă titularului dreptului la identitate posibilitatea de a se adresa cu o acțiune în fața instanțelor de drept comun pentru restabilirea legalității.

Printr-o asemenea acțiune, titularul dreptului la identitate lezat poate să solicite în raport de natura actului prin care i s-a încălcat acest drept obligarea celui care a încălcat dreptul respectiv de a înceta orice acțiune prejudiciabilă, de a fi obligat la daune ori la o condamnare penală în funcție de gravitatea faptei sale ilicite.

6. Limitele dreptului la identitate

6.1. Dreptul la identitate este un drept individual și nu unul colectiv

Problema privind natura drepturilor persoanelor aparținând unei minorități este foarte disputată în literatura de specialitate. Discuția care se poartă este dacă aceste drepturi sunt drepturi individuale sau sunt drepturi colective.

Titularii dreptului la identitate sunt identificați atât în reglementările internaționale cât și în articolul 6 din Constituție prin persoanele aparținând minorităților naționale.²⁰ Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, lingvistice, culturale și religioase, iar măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității pentru persoanele aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români. Titularii dreptului la identitate, în concepția articolului 6 din Constituție sunt persoanele privite individual și nu grupurile minoritare. Deci dreptul la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității este un drept individual și nu unul colectiv.

Dreptul la identitate este individual dar poate fi exprimat în colectiv prin aderarea liberă a persoanelor la o cultură minoritară ale cărei moduri de exprimare pot fi colective, fără ca prin aceasta să se creeze drepturi pentru colectivitatea respectivă.²¹

Exercițiul drepturilor individuale poate fi exprimat în colectiv în cadrul unor structuri asociative de drept privat în care se pot organiza pe criterii etnice, culturale, lingvistice sau religioase persoanele aparținând unei minorități. Asemenea persoane juridice de drept privat ca suport al exercitării în colectiv a drepturilor individuale ale persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să respecte anumite condiții impuse de articolul 40 din Constituția României și anume respectarea pluralismului, respectarea principiului statului de drept și să nu aibă caracter secret.

În privința caracterului drepturilor acordate minorităților în sensul că acestea sunt acordate individual și nu colectiv, Curtea Constituțională în soluționarea unei obiecții de neconstituționalitate²² privind dispozițiile art 46 alin 2 din Legea educației naționale în raport cu articolul 4 alin 2 din Constituție, s-a pronunțat în sensul că dispozițiile menționate nu contravin Constituției și că prin legea educației nu s-a consacrat niciun drept colectiv pentru minoritățile naționale ci numai drepturi individuale. Obiecția de neconstituționalitate se referea la conținutul articolului 46 alin. 1 din Legea nr.1/2011 în care se dispunea că în învățământul preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționale toate disciplinele se studiază în limba maternă cu excepția disciplinei limba și literatura română, iar prin aceasta ar fi încălcată egalitatea între cetățeni și s-ar crea o discriminare pe criterii de limba și s-ar constitui drepturi colective în favoarea minorităților. Curtea Constituțională a reținut că niciun instrument legal internațional nu consacră drepturi colective pentru minoritățile naționale iar legiuitorul român nu și-a exprimat niciodată intenția de a le consacra.

6.2 Dreptul la identitate este garantat doar în spațiul privat

Dreptul la identitate al persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să se manifeste pentru a păstra identitatea persoanelor doar în spațiul privat. În spațiul public,

²⁰I.Diaconu „Minoritățile.Statut.Perspective, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București,1998,p.131

C. Jura, Dreptul omului. Dreptul minorităților naționale, Ed. C. H. Beck, București, 2006,p

²¹ D.C. Dănișor, op.cit.p.243

²²Decizia Curții Constituționale nr. 2 din 04.01.2011 publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 136/23.02.2011

participarea persoanelor la activitățile civice trebuie să se facă cu excluderea afilierii identitare.

Extinderea unui asemenea drept în spațiul public nu poate fi făcută decât în condițiile stabilite prin Constituție. Prin articolul 120 aliniatul 2 din Constituția României se dispune că în unitățile administrativ-teritoriale unde cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă, se asigură folosirea limbii minorității în relația cu autoritățile administrației publice locale în condițiile care trebuie prevăzute într-o lege organică.

Potrivit articolului 128 aliniatul 2 din Constituție cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul de a se exprima în fața instanțelor de judecată în limba maternă în condițiile stabilite prin lege organică.

6.3.Egalitate și nediscriminare în protecția persoanelor aparținând persoanelor naționale

Statul trebuie să se conformeze principiului de egalitate și nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români atunci când promovează măsuri privind protecția persoanelor care aparțin minorităților. Promovarea unor măsuri de protecție în favoarea unor persoane aparținând minorităților naționale nu trebuie să afecteze în mod restrictiv libertatea celorlalți cetățeni români, dincolo de limitele impuse de articolul 53 din Constituție privind restrângerea exercițiului a unor drepturi sau a unor libertăți.

Discriminarea pozitivă a minoritarilor nu trebuie să afecteze drepturile celorlalți cetățeni. Scopul unei asemenea discriminări este de a garanta dreptul la identitate și de a facilita accesul persoanelor aparținând minorităților naționale la viața publică.

O proporționalitate a intereselor ori drepturilor pe care le primesc indivizii dintr-un grup în raport cu cele primite de cei dintr-un alt grup, trebuie privite prin raportare la un numitor comun al unui interes de ansamblu al societății.

BIBLIOGRAFIE:

- C. Dănișor, Constituția României comentată. Titlul I.Principii generale. Ed. Universul, Juridic, București, 2009
I. Diaconu, Minoritățile. Identitate. Egalitate. IRDO, București 1998,
I. Diaconu, Minoritățile. Statut. Perspective, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 1998, p. 131
V. H. Giordan, Les minorites en Europe. Droits linguistiques et droits de l'homme, 1992,
G. Gîrleșteanu, , Drept constituțional și instituții politice, Ed. Universul Juridic, București, 2012

C. Jura , Dreptul omului. Dreptul minorităților naționale, Ed. C. H. Beck, București, 2006
I. Murar, E.S. Tănăsescu, Constituția României-comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2008
V. Fernand de Varennes, Language, Minorities and Human Rights, 1996